

College van Burgemeester en Wethouders
per e-mail naar: info-internationalezone@denhaag.nl.

Den Haag, 14 januari 2016

Betreft: Reactie AVN op het concept raadsvoorstel Internationaal Park en Ambitiedocument

Geacht College,

De Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's Gravenhage e.o. zet zich al bijna 90 jaar in voor de bescherming van natuur in Den Haag. Het concept raadsvoorstel Internationaal Park en het ambitiedocument zijn vrij gegeven voor consultatie t/m 17 januari 2016. Gedurende de inzageperiode kan een reactie worden ingediend. Daarvan wil de AVN graag gebruik maken. Hieronder vindt u onze reactie, gevolgd door een puntsgewijze samenvatting. In de bijlage wordt dieper ingegaan op de verschillende voorstellen.

De visie voor het Internationaal Park wijkt af van Gebiedvisie en Coalitieakkoord: de impact van de vele nieuwe functies is niet onderzocht en er is dus geen sprake van een “zorgvuldige afweging”

De visie voor het Internationaal Park betreft volgens het besluit van BenW “een uitwerking ... van de Gebiedvisie Internationale Zone (RIS 270672), die in 2014 is vastgesteld en eveneens is opgenomen in het coalitieakkoord”.

We citeren de Gebiedvisie: “De groene kernen van de Internationale Zone zijn de Scheveningse Bosjes, de Nieuwe Scheveningse Bosjes, het Hubertusduin, het Westbroekpark, Zorgvliet en Klein Zwitserland. De afzonderlijke parken en bossen zijn doorsneden door infrastructuur en liggen daardoor als eilanden in het gebied. ... De belevingswaarde en de mogelijkheden voor gebruik nemen toe als de parken met elkaar worden verbonden, zodat het groen wordt ervaren als een samenhangend geheel maar met behoud van het eigen karakter van elk park. Biodiversiteit is hierbij een belangrijk aandachtspunt. De impact van eventueel nieuwe functies zal altijd worden onderzocht en er zal een zorgvuldige afweging plaatsvinden.”

Het voornemen was dus de zes bovengenoemde groengebieden te verbinden. Dat maakt deel uit van de ambitie uit het groenbeleidsplan Groen Kleurt de Stad en de Nota Ecologische Verbindingszones om de Natura 2000 gebieden Oost- en Westduinen ecologisch te verbinden via de grote groengebieden en ecologische zones daartussen.

Nu zijn de plannen beperkt tot de Scheveningse Bosjes en het Westbroekpark. Daar wordt een groengebied “Waterpartij” aan toegevoegd, maar dat is onjuist. De Scheveningse Bosjes zijn in de loop der tijd door wegen in zeven delen versnipperd. In één daarvan ligt de Waterpartij.

Het voorstel de twee helften van de Scheveningse Bosjes **ter weerszijden van de Teldersweg** te verbinden is een enorme verbetering, maar niet op de manier zoals nu wordt voorgesteld. Afgraven van oude bosbodem geeft een verarming in biodiversiteit, zie uitleg in bijlage. De ecologische verbindingen naar de andere groengebieden blijven in het Ambitiedocument onderbelicht, waardoor er geen toegevoegde waarde voor het grotere groengebied optreedt. De impact van de vele voorgestelde nieuwe functies is niet onderzocht. Daardoor is van een “zorgvuldige afweging” geen sprake. De AVN is van mening dat de biodiversiteit door de voorstellen zal afnemen.

Westbroekpark en Scheveningse Bosjes, historisch waardevol

De Scheveningse Bosjes en de daarin gelegen Waterpartij zijn in de 19^e eeuw aangelegd door Wethouder Ver Huell naar ontwerp van de toenmalige landschapsarchitect Zocher. Met als doel een aangenaam wandelpark voor Hagenaars en Scheveningse badgasten te creëren. Deze historische aanleg verdient extra onderzoek om behouden te blijven. In de Tweede Wereldoorlog is aan stadszijde veel gekapt, maar de loop van de paden is hetzelfde gebleven. Er wordt nu geklaagd, dat men er kan verdwalen. Maar is het niet juist geniaal, dat onze voorouders een padenstructuur hebben bedacht waar je kunt verdwalen op een postzegel?

Dagelijks genieten veel mensen van bos en park. Tijdens mooie weekenden is het er zelfs zeer druk. In de Scheveningse Bosjes wordt heel veel gewandeld en gejogd, in de winter wordt er geschaatst op de Waterpartij en gesleed vanaf het hoge Belvédèreduin. De speelterreinen worden intensief gebruikt. Bezoekers komen picknicken of een balletje trappen in het Westbroekpark, varen in de roeibootjes, fotograferen elkaar voor de mooie rozen, bloemen en bloeiende struiken. Je vindt er alle nationaliteiten die onze stad rijk is.

Het is bepaald niet zo dat deze groengebieden in gebruik “*op de achtergrond zijn geraakt*”, zoals staat in het raadsvoorstel. Wie dat niet gelooft, kan het zien aan de overstromende prullenbakken aan het einde van het weekend. Het is wel zo dat door al die drukte wel eens het een en ander wordt beschadigd. Er is veel vandalisme, graffiti en brandstichting.

Beter beheer, toezicht en handhaving nodig

Wat de bosjes en het park vooral nodig hebben, is niet meer “reuring”, maar **beheer, toezicht en handhaving**. Open stukken groeien dicht met bramen en de vele esdoorns overwoekeren eiken en dennen. Wel is belangrijk onderhoud te faseren vanwege de impact op de natuur. Te veel open maken leidt tot doorzicht naar wegen. Behoud struiken en oude bomen en wees zuinig op de bestaande bodemstructuur, want dat is de basis van de boskwaliteit.

Het Westbroekpark is met zijn Rosarium een parel voor de stad en kan zich meten met andere beroemde parken elders op de wereld. Er is hier de afgelopen jaren enorm bezuinigd. Er worden bijvoorbeeld geen bollen meer geplant en het aantal medewerkers is afgenomen van 14 tot 3. Gebouwen zijn in vlammen opgegaan. Investeer daarom in meer medewerkers die het groen onderhouden en meer toezicht houden.

Zet biodiversiteit en hoogwaardige natuur met stip op één

Meer hoogwaardige natuur en biodiversiteit staan wel bij de kernpunten van het raadsvoorstel maar worden de facto niet uitgewerkt. Dat is nu juist wat de gejaagde stadsmens zoekt in bos en park: even tot rust komen in de natuur en weg zijn uit de versteende omgeving. De natuurlijke status van de Scheveningse Bosjes is een binnenduimbos en geen aangelegd park. We moeten dus niet gaan tuinieren.

Uit recent onderzoek blijkt, dat groen en natuur goed zijn voor de gezondheid. Prijzen van vastgoed in een groene omgeving zijn hoger. Juist het groene karakter van Den Haag maakt de stad aantrekkelijk als vestigingsplaats, ook voor internationale organisaties. Door de voorgestelde plannen dreigt het kind met het badwater te worden weggegooid.

De Scheveningse Bosjes en de natuur zijn beschermd door Haags en Nationaal beleid

De Scheveningse Bosjes zijn bestemd als ‘natuurgebied’ in de Beheersverordening Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes. Dat is conform het groenbeleidsplan Groen Kleurt de Stad waar ze zijn aangewezen als “van belang voor de natuur”.

Daarnaast zijn ze beschermd door de aanwijzing tot Rijksbeschermd Stadsgezicht. Er zijn

tallose oude ansichtkaarten uit de Scheveningse Bosjes. De bruggen over de Waterpartij, de bouw van een groot paviljoen ernaast, een door Madurodam gewenste uitbreiding richting Ver Huellweg, zijn daarmee in strijd.

En dan is er nog de Flora- en faunawet. Wat de gemeente eerst moet doen, voordat er een schop in de grond wordt gestoken, is een inventarisatie maken van wat er is aan planten en dieren, aan natuur (zie AVN visie 2013 Het Haags Binnenduinos” blz. 56). Zoals bijvoorbeeld is gedaan voor het Hubertusduin. Daarna kan op basis daarvan een plan worden gemaakt hoe de natuurwaarden behouden en versterkt kunnen worden.

De vele plannen en de totale omvang van de ingrepen zijn in strijd met bovengenoemd beleid

Voor kwaliteit van natuur en biodiversiteit zijn van belang zo groot mogelijke aaneengesloten groengebieden en ecologische verbindingen en ander groen daartussen. Als je alle plannen voor de Scheveningse Bosjes bij elkaar optelt, zie je juist veel verlies aan groen: drie hectare zandvlakte/duintuinen met horeca, vijf km lang (nieuw) zes meter breed betonnen volledig verlichte paden met vaak nog 4-5m halfverharding en 11m kaalgekapt boszoom erlangs, kaalslag langs Scheveningseweg, een groot paviljoen met restaurant bij de Waterpartij, uitbreiding van Madurodam, zes nieuwe bruggen, zes stenige ingangspelen, een nieuwe (in beton gegoten) waterloop, een uitkijktoren, extra wegen, 24 projecten voor jaarrond programmering, een muziekpaviljoen, een jukebox, een markt... Het is een onthutsende lijst waarmee veel natuur en de oorspronkelijke entiteit van dit binnenduinos wordt vernietigd.

Voorbeelden van wat anders moet of niet moet

In de bijlage wordt dieper ingegaan op de vele voorstellen van het Ambitiedocument die volgens ons uit de visie moeten worden geschrapt of ingrijpend veranderd.

Eén voorbeeld zijn de **rondes** die bestaan uit vijf kilometer lange, zes meter brede betonnen paden voor fietsers en wandelaars naast elkaar, met volledige verlichting, en mogelijk nog 15m kaalkap erlangs, veelal over een nieuw tracé. Maak in plaats daarvan gebruik van bestaande paden, verbreed paden niet en zeker geen 15m kaalkap erlangs. Geen nieuwe paden en wegen aanleggen dwars door het groen. De wandel- en fietspaden hoeven niet naast elkaar, **zie bijvoorbeeld Haagse Bos**. Voor wandelaars, **ruiters** en joggers zijn er paden op zand, fietsers kunnen rijden over fietspaden en rustige wegen zoals de Gerbrandyweg. De AVN is tegenstander van meer verlichting in het groen. Dat doet afbreuk aan de natuurkwaliteit. Er zijn voldoende alternatieven, rustige verlichte wegen en paden langs en door het groen. En er zijn vijf lunchrondjes mogelijk vanaf het Word Forum, één voor elke dag van de week, zonder dat een brug over de Waterpartij nodig is. Er zijn allerlei natuurvriendelijke manieren denkbaar om routes aan te geven, zodat wandelaars niet verdwalen.

De gemeente wil op veel plaatsen **horeca** toevoegen, terwijl de bestaande cafés aan de Kerkhoflaan en Scheveningseweg niet worden vermeld. Grootschaliger horeca in de omgeving bleek steeds niet rendabel en is daarom van functie veranderd, ten nadele van het groen. Neem bijvoorbeeld het paviljoen Westbroekpark, dat werd een wokrestaurant zonder mogelijkheid van een kopje koffie op het terras **of ook maar toiletbezoek**. Uitspanning de Bataaf werd een complex tennisbanen. **Verbeter beheer en toegankelijkheid van bestaande** horeca, voordat weer nieuw groen wordt opgeofferd voor een groot paviljoen/restaurant bij de Waterpartij. Bekijk of de reeds bestaande horeca-mogelijkheden beter kunnen worden benut of meer exposure kunnen krijgen. Dicht bij World Forum is in de stedelijke omgeving voldoende aantrekkelijke horeca, onder andere bij de musea of in bestaande hotels. Die hebben geen concurrentie nodig.

Een biertuin is een heel slecht voorbeeld voor kinderen en keuren we ten sterkste af. En zeker geen “woonwagenkamp” met 24 food trucks enz. midden in het bos (zie LOLA blz.128). Ook hier weer, waarom concurrentie aandoen aan de bestaande horeca ?

Daarbij komen de criteria voor ontwikkeling, de 10 “bladwijzers” die de gemeente voorstelt. De twee over de natuur zijn niet goed beschreven en erger nog, ze zijn niet doorslaggevend. Bij toekomstig programma moet “respect voor natuur en omgeving” een voorwaarde zijn, en “versterking van natuurwaarden en omgeving” doorslaggevend positief.

Er wordt **zonering in rust en reuring** voorgesteld, op zich een sympathiek idee, zie de voorstellen in de AVN-visie blz.10. De voorgestelde zones voor rust zijn echter veel te klein. Ze

behelzen niet die delen die van belang zijn voor de ecologische verbindingen van de Scheveningse Bosjes naar andere groengebieden, Haagse Beek en Sorghvliet of Westbroekpark en Nieuwe Scheveningse Bosjes. Belangrijk voor de natuur zijn ook het rustige gebied achter de Waterpartij, Madurodam en alle randen van het Westbroekpark. Die vormen schuilplaatsen, refugia voor vogels en andere dieren. Het beste is het hele groengebied tot rustgebied te verklaren. Reuring moet beperkt blijven tot de speelweides en speelplaatsen. Dat is ook in overeenstemming met het groenbeleid van de stad. **Voor andere reuring zijn er de uitgaansgebieden in de stad en bij het strand!**

Het slechten van de barrière van de Teldersweg en toename barrière Scheveningseweg

De belangrijkste barrière voor mens en dier wordt gevormd door de Teldersweg, met ruim 39.000 auto's per dag, die dwars door de Scheveningse Bosjes rijden. Positief is dat een oplossing voor dit probleem wordt voorgesteld. We hadden liefst een econduct of een overkluizing met nieuwe technieken, (zie de AVN-visie blz 45). Door een overkluizing van de weg maakt je meer groen en natuur ter compensatie voor het verlies elders. Afgraven t.b.v. een onderdoorgang gaat ten koste van heel veel bestaande bos- en bodemstructuur en dat is zeer ongewenst.

Wat nu wordt voorgesteld is een onderdoorgang bij de Ver Huellweg, en een lage wal langs de Teldersweg om geluidsoverlast te verminderen. De ecologische verbindingen zijn er niet voldoende bij gebaat. Het is belangrijk een kosten-baten analyse uit te voeren van verschillende mogelijke oplossingen. De voorgestelde bosbeek in het Ambitiedocument is niet duurzaam en ecologisch niet waardevol en kan beter geschrapt worden.

In het Ambitiedocument wordt de oude stuifdijk aan rand van de Scheveningseweg weer kaalgezet om de historie van de 17e eeuw in beeld te brengen. Een onzinnig plan omdat hiermee de barrièrevorming van de Scheveningseweg richting Sorghvliet en Haagse Beek zal juist toenemen. Nu staan daar nog de meeste oude bomen die de Tweede Wereldoorlog hebben overleefd. Voor beschutting van kleine vogels is een boszoom met struiken juist van belang. **Ook de voorgenomen bomenkap als gevolg van verbreding van het tramtracée pakt zeer nadelig uit.** Op meer plekken in het ambitiedocument staan voorstellen die schade doen aan de natuur, onder het mom van het terugbrengen van cultuurhistorie (zie bijlage). Hiermee wordt geen enkele rekening gehouden met de successie van de natuur.

Een voorbeeld van de noodzaak van beter onderzoek naar de plannen: voorstel voor een bosbeek

De AVN maakte tevens een studie van de voorgestelde bosbeek door de bosjes (zie bijlage). Conclusie: het plan is onuitvoerbaar want er zijn grote hoogteverschillen (oorspronkelijke duinen), er zou vijf meter diep gegraven moeten worden. Daarbij komt nog het verlies aan groen en bomen op het talud en de noodzaak van 6-10 nieuwe bruggen voor de paden over de bosbeek. De aanvoer van water voor de bosbeek komt niet uit de Waterpartij, maar moet worden opgepompt c.q. aangevoerd. Hoogstwaarschijnlijk voorgezuiverd irrigatiewater voor de duinwaterleiding. Met dit voorstel zou dus duur water naar het oppervlaktewater. Voor een cascade is heel veel water nodig: derhalve is dit geen duurzame oplossing. Een alternatief is een bescheiden waterspeelplaats waar het water ter plekke infiltreert. Is er überhaupt al onderzocht of er behoefte is aan een waterspeelplaats ?

Conclusie:

Inventariseer wat er is aan biodiversiteit, onderzoek hoe het kan worden versterkt, onderzoek de impact van de voorgestelde plannen en start een denktank van omwonenden en belanghebbenden om verbeterde plannen uit te werken

De AVN beveelt de gemeente aan om te starten met een inventarisatie door een ecologisch bureau van wat er al aanwezig is aan natuurwaarden. En te onderzoeken hoe die behouden en versterkt kunnen worden. **Het rapport van de AVN van 2013 biedt een uitstekende basis: 'Het Haags binnenduinos'.**

In de gebiedsvisie staat: *“In nauwe samenwerking met bewoners, ondernemers en andere belanghebbende zal worden onderzocht hoe de gemeentelijke middelen beschikbaar voor deze groengebieden het meest effectief kunnen worden ingezet.”*

Waar de gemeente het groenbeleidsplan en andere plannen zoals de Noordwestelijke Hoofdroute heeft

ontwikkeld samen met bewoners en vertegenwoordigers van belangenorganisaties als de AVN, is daar hier geen sprake van. Terwijl dat wel is beloofd, onder andere in het college-akkoord. De wethouders lijken vooral oog te hebben voor de belangen van ondernemers en het vermarkten van de diverse activiteiten. Er zijn drie bijeenkomsten geweest waar de plannen vluchtig zijn gepresenteerd, zonder dat de beperkte vertegenwoordiging van de organisaties ze goed kon bestuderen. De gevolgen zijn merkbaar, er staan fouten in door gebrekkige kennis van de omgeving. Er is maar een manier om dat goed te maken, begin alsnog een participatieproces waar bewonersorganisaties en belangenorganisaties -die regelmatig terugkoppelen met hun achterban- samen ideeën ontwikkelen voor behoud en versterking van het prachtige groen en de natuur in de Scheveningse Bosjes en het Westbroekpark.

Zie samenvatting zienswijze en bijlage voor een verdere uitwerking.

Hoogachtend,

Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor Den Haag e.o.

Maarten Smies
voorzitter

Aletta de Ruiter
secretaris